

Hamry a svět

Hamryho jazyk

Justyn Hamry jako literát je bezpodmínečně spjat s prostorem regionu a Beskydami. Tomu odpovídá i dialekt, který často používá. Nářečím ponejvíc píše proto, protože mu to je zkrátka vlastní, nikoliv proto, že by byl dialektem limitován. V některých momentech, zvláště tam, kde se písmák dotýká těžších témat či vzpomíná, objevuje se spisovná čeština, která jakoby najednou měla navodit pocit větší vážnosti. Hamry se spisovným jazykem nemá problém a ovládá jej. Ve verbálním projevu ho takřka vůbec nepoužívá.

Hamry, všednost a svoboda

Své zápisy pořizuje Justyn Hamry skoro každý den do tlustého sešitu s vínově červenými tvrdými deskami. Podobné sešity má od roku 1997, kdy se zápisy začal, uschovány již čtyři. Je třeba říct, že Hamry zapisuje svoje poznámky lineárně drobným písmem po řádcích. Neřadí je do veršů, neboť sám ani své zápisy za umění nepovažuje, což však může být dosti diskutabilní viz níže. Vzhledem k tomu, že zhusta vynechává i interpunkci, je datum zápisu většinou jediným vodítkem pro zorientování v jinak zběsile se vzdouvajícím moři každodenně zaznačených skutečností.

Tomu odpovídá i žánrová různost zápisů – od praktických seznamů, které věci potřebuje pořídit do domácnosti, aktuálních glos života v okolí, záznamů starých i současných příběhů až po zápisy vlastních snů či vzpomínky na dětství. Pro čtenáře zvenčí se tak jeho „kroniky“ mohou zdánlivě jevit jako pouhý praktický záznam kohosi, kdo úpěnlivě šetří papírem, případně jako práce grafomana. Tím, že Hamry ale jako písmák nemá na literárním poli žádných ambicí a ve svých zápisech houževnatě a až s jakousi umínutostí vytrvává den po dni již mnoho let, naplňuje vlastně, nevěda o tom nejspíš ani zbla, programy některých moderních básníků dvacátého století. Jeho výraz je tak totiž nejen žánrově bohatý, odrážející mnohost prožívané skutečnosti, ale je především, a to zdůrazněme, svobodný. Díky tomu se může volně pohybovat od hloubavosti a tesknosti až po pitoresknost či obskurní a nezřídka i lascivní regionální svéráz.

Hamry a stylizace

Když jsme po dvou návštěvách u Justyna Hamryho konečně dostali svolení podívat se i do starších sešitů, začali jsme se sami sebe ptát, jak je to vlastně s Hamryho autorským subjektem. Představa, že by mohl být považován za literáta, ho samotného bytostně irituje, respektive iritovala by, kdyby byl vůbec schopný takovou „cypovinu“ připustit. Jeho postoj je alespoň navenek jasný – vylučuje, že by jeho „pisání“ mohlo někoho něčím zaujmout a podle něj k tomu ani není určeno.

Na druhou stranu píše vytrvale, a do jisté míry i svědomitě, už léta a nemálo zápisů se jak formou, tak i obsahem vymyká pouhému praktickému záznamu. Naopak je z mnoha textů cítit, že Hamry (možná nevědomky, možná vědomě) snaží se vystavět příběh a pracuje se syžetem i fabulí ve smyslu veskrze literárním. I když to opět vždy rezolutně odmítá či zlehčuje. Už jen samotný fakt, že sešity se zápisky Hamry uchovává, naznačuje, že nejspíš počítá i s tím, že texty v nich budou jednou

objeveny a čteny. Nejedná se tedy z jeho strany o stylizovanou literární hru? Pravda je, že jsme našli my Hamryho, nikoli Hamry nás. Čili hledat zde nějakou zjištěnost z jeho strany je pro nás rovněž liché. Pokud však nějakou hru hraje, musí se mu nechat, že to dělá důsledně a daří se mu to.

Když jsme vznesli přímou otázku po motivaci pořizování zápisů, neuměl nám autor zprvu vůbec odpovědět, zachmuřil se a viditelně byl zaskočený. Nakonec jeho lakonická odpověď zněla zdánlivě lapidárně: „Proč to dělám? Protože jsem tu a mám tu možnost.“ Možná se opravdu jedná o jakýsi autorův svébytný kanál určený ke komunikaci se světem, časem a se sebou samým. Jakási dostředivá a nevědomá magie slova, která jej nutí a láká usedat znovu a znovu za stůl, otevírat sešit a brát do ruky pero. Vypadá to, že toto psaní je pro něj potřebou i samozřejmostí. Možná právě proto při otázce po motivaci svého psaní trochu zmateně lapá po dechu a neví najednou co říct.

Poznámka ediční

Texty, které dnes zazní, jsme vybrali jednak ze sešitu, který má Justyn Hamry nyní aktuálně rozepsaný, jednak ze sešitu, jemuž v chronologii ostatních patří číslo 2. Odpověď na otázku, proč zrovna ze sešitu číslo 2, je jednoduchá – ve skříni byl hned první nahoře a Hamry nám ho prostě podal.

Pročítání a vypisování jsme se věnovali po dobu naší třetí a poslední čtvrté návštěvy vždy asi dvě až tři hodiny. Dlužno dodat, že v Hamryho denících je pro nás z literárního hlediska velice mnoho hlušiny a člověk musí být vytrvalý ve svém pátrání. Prokousat se navíc nehezkým rukopisem ostravického písmáka práci s textem rovněž nijak neusnadňuje.

Vybrané texty jsme zbavili data a naopak je opatřili vlastními názvy ve smyslu vyznění každého z nich.

Vše toto se událo s vědomím autora Justyna Hamryho. Jeho reakce na návrh veřejně prezentovat jeho texty byla nejprve zcela odmítavá a plná nepochopení. Postupem času se nám však dařilo více a více získávat jeho důvěru k našemu záměru, a nakonec nám nechal volné ruce se slovy: „Jak u toho nebudu muset být, tak se s tím klidně aji vytřete říť.“

Justyn Hamry se narodil v roce 1959, vystudoval střední zemědělskou školu a v zemědělství skoro dvacet let i pracoval. Od poloviny 90. let je invalidním důchodcem. Je rozvedený a žije na Ostravici.